

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1924 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion med förslag till ändring av 3 § 3 stycket i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 192, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Norsell* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 3 § 3 stycket i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse, att orden »under högst två timmar å tid efter klockan 1 eftermiddagen» må utbytas mot orden »under högst fem timmar å tid efter klockan 1 eftermiddagen».

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av socialstyrelsen. Det yttrande, som i anledning härav inkommit, är bifogat detta utlåtande; och får utskottet hänvisa till det sammans innehåll.

I lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse (den s. k. butikstängningslagen) föreskrives såsom regel, att handelsbod å sön- eller helgdag ej må hållas öppen för allmänheten. Såvitt angår försäljning enbart av mejeriprodukter, ägg, margarin eller bageri- eller konditorivaror eller av färsk frukt eller levande blommor må dock bod å sådan dag hållas öppen å tid mellan klockan 7 och 10 förmiddagen. I den mån sådant påkallas av särskilt förhållande inom viss kommun må emellertid genom beslut av den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt, det sålunda medgivna öppethållandet av bod å sön- eller helgdag för försäljning av vissa varuslag kunna antingen inskränkas eller förbjudas eller ock utsträckas att gälla jämväl tiden mellan klockan 10 och 11 förmiddagen samt högst två timmar å tid efter klockan 1 eftermiddagen (3 § tredje stycket). För att äga giltighet skall beslut av nu angivet slag fastställas av vederbörande länsstyrelse. Från tillämpning av lagens stadganden är undantagen bl. a. försälj-

Gällande bestämmelser i ämnet.

ning, som bedrives under utövning av eller i samband med kafé- eller restaurangrörelse och som sker allenast till förtäring eller förbrukning å stället.

I 1919 års lag fanns ursprungligen ej inrymd möjligheten till öppethållande av handelsbod för försäljning av ovan angivna varuslag å sön- eller helgdag mellan klockan 10 och 11 förmiddagen, utan tillkom nämnda bestämmelse genom lag den 16 april 1920 på grund av en vid nämnda års riksdag därom väckt motion.

*Motion vid
1921 års
riksdag.*

I en vid 1921 års riksdag inom andra kammaren av herr Lithander väckt motion hemställdes om sådan ändring uti ifrågavarande lag, att frukt- och konfektyraffärer måtte få hållas öppna söndagar mellan klockan 1 och 5 samt 6 och 9 eftermiddagen, på det att försäljning i dylika affärer såmedelst måtte möjliggöras å tider, då den största omsättningen av däri saluhållna varor vore att emotse.

Motionen blev emellertid avslagen enligt hemställan av andra lagutskottet, som i avgivet utlåtande anförde bl. a. följande:

Att utöver redan medgivna två timmar efter klockan 1 eftermiddagen tillåta öppethållande i den utsträckning, som motionären föreslår, kan utskottet icke förorda. Den begränsning av arbetstiden och den strävan att tillförsäkra affärsanställda söndagsvila, som är huvudsyftet med föreliggande lagstiftning, skulle åtminstone vad det senare önskemålet beträffar för i frukt- och konfektyraffärer anställda helt tillspillogivas genom bifall till motionärens framställning.

*Motiveringen
i nu före-
varande
motion.*

Till stöd för det i nu förevarande motion framställda yrkandet har motionären anført i huvudsak följande:

I enlighet med ovan återgivna bestämmelser i butikstängningslagen har beträffande konditorier i allmänhet bestämts, att försäljning av konditorivaror, choklad och konfektyrer får äga rum å sön- och helgdagar mellan klockan 1 och 3 eftermiddagen. Sådana konditorier, vilka över huvud hålla öppet dessa dagar, bedriva emellertid därunder så gott som undantagslöst servering å tid även efter klockan 3 eftermiddagen, i de flesta fall till klockan 6 och i några fall ända till sent på kvällen. Konditoriernas innehavare äro enligt gällande bestämmelser oförhindrade att under hela den tid, serveringen pågår, tillhandahålla sina gäster varor till förtäring på stället, men äga icke rätt att efter klockan 3 eftermiddagen försälja varor, avsedda att av köparna medtagas från konditoriet. Allmänheten drager sig emellertid icke för att även efter klockan 3 eftermiddagen verkställa inköp av för hushållen avsedda konditorivaror under förebärande av avsikt att förtära dem i lokalen, där inköpet sker. Genom ett sådant förfarande från allmänhetens sida bliva vederbörande konditoriinnehavare, ehuru urståndsatta att genom tillsyn förebygga ett dylikt missbruk, likväl förfallna till ansvar för överträdelse av hithörande bestämmelser. En ändring av samma bestämmelser är högeligen av behovet påkallad, enär man eljest har anledning befara, att bibehållande av dem endast skall bidraga till att alstra missaktning för gällande lag. Allmänhetens behov av utsträckt inköpstid å sön- och helgdagar för till hushållen avsedda konditorivaror skulle enligt motionärens mening bliva vederbörligen tillgodosett, om rätten

till försäljning för avhämtning eller för försändning utsträcktes att omfatta hela den tid, under vilken flertalet konditorier bedriver servering å sön- och helgdagar eller från klockan 1 till klockan 6 eftermiddagen.

Såsom framgår av socialstyrelsens i ämnet avgivna utlåtande har styrelsen *Socialstyrelsens utlåtande.* berett en del sammanslutningar tillfälle att avgiva yttrande i anledning av motionen. Dessa sammanslutningar hava samtliga helt avstyrkt motionen med undantag av Stockholms bageriindustrieförening, vilken tillstyrkt densamma, såvitt angår sådana butiker, som till avsalu föra varor, vilka tillhandahållas av konditorier och kaféer. Några av sammanslutningarna hava emellertid i sin ordning ifrågasatt borttagande av den nu förefintliga möjligheten att erhålla medgivande till öppethållande av bod för försäljning av vissa varuslag sön- och helgdagar under två timmar å tid efter klockan 1 eftermiddagen.

För egen del har socialstyrelsen förklarat sig anse tillfyllestgörande skäl för en ändring i butikstängningslagen i det i motionen avsedda hänseendet för närvarande icke föreligga.

I anslutning till de synpunkter, som framförts i socialstyrelsens till utskottet avgivna utlåtande, finner sig utskottet ej kunna tillstyrka den av motionären föreslagna lagändringen. Genom densamma skulle komma att möjliggöras öppethållande av bod å sön- och helgdag intill fem timmar efter klockan 1 eftermiddagen för försäljning icke blott av i motionen avsedda konditorivaror, choklad och konfektyrer, utan även av mejeriprodukter, ägg, margarin, bagerivaror, färsk frukt och levande blommor. Behov av en dylik utsträckt möjlighet till öppethållande av handelsbodas på sön- och helgdagars eftermiddagar har ej gjort sig gällande. Men även om ändringsförslaget skulle begränsas till att avse allenast i motionen omhandlade konditorivaror, choklad och konfektyrer, finner utskottet på de av socialstyrelsen anförda grunder bärande skäl ej heller föreligga för en sådan ändring av det ifrågavarande lagrummet.

Utskottets yttrande.

På grund härav får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, von Sydow*, Alfred Petrén*, greve Spens, Sigfrid Hansson och Thorberg, fröken Hesselgren** samt herr *Schedin*;

från andra kammaren: herrar *Öberg, Hagman, Karlsson* i Gasabäck, *Nils-son* i Vibberbo, *Holmström* i Stockholm, *Carlsson* i Solberga, *Svensson* i Skönsberg och *Johansson* i Sollefteå.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Stockholm den 28 mars 1924.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom skrivelse den 7 februari 1924 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till riksdagens andra lagutskott överlämna av utskottet begärt yttrande över, bland annat, en inom andra kammaren väckt motion, nr 192, med förslag till ändring av 3 § 3 stycket i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Med anledning härav har styrelsen berett Sveriges köpmannaförbund, Sveriges bageriidkareförening, Stockholms bageriindustrieförening, Stockholms specerihandlareförening, Svenska handelsarbetarförbundet, Svenska livsmedelsarbetareförbundet, Kvinnliga kontorist- och expeditföreningen i Stockholm, Kontors- och handelsanställdas förening i Stockholm samt Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund tillfälle att avgiva yttrande i ämnet. Styrelsen anser sig böra i korthet referera de från berörda sammanslutningar inkomna yttrandena samt därefter angiva sin mening i frågan.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att den näringsgren, motionären ömde för och önskade skänka ökade försäljningsmöjligheter, ej tillhandahölle några varor av särskilt stor betydelse för allmänheten. Motionären syntes ej heller göra försök att påvisa, att ifrågavarande varor måste anses såsom oundgängliga nödvändighetsvaror, vilka på grund därav måste hållas tillgängliga under längre tid än andra livsmedel. Förbundet hyste den bestämda uppfattningen, att allmänheten borde kunna utan några som helst svårigheter väl tillgodose sina behov därav under den tid, som nu vore fastslagen. Vidare skulle ett tillmötesgående av motionärens yrkande innebära ett orättmätigt gynnande av de affärer, som dreve servering, på bekostnad av deras intressen, som enbart försålde varor utan att samtidigt idka servering. Skulle däremot alla affärer, som handlade med ifrågavarande varor, berättigas att hålla öppet under av motionären föreslagna tider, komme detta att medföra en utveckling i rakt motsatt riktning mot den, som lagstiftningen hittills sökt främja — ett avsevärt antal affärsanställda och affärsidkare skulle nämligen tvingas att under större delen av sön- och helgdagar vara bundna vid arbetet. Ett likställande av affärer med och utan servering skulle medföra att affärer inom närliggande branscher, vilka ej försålde konditorivaror, skulle lida avbräck därav, då nämligen en hel del varor vore gemensamma för varandra närliggande branscher. De av motionären påpekade olägenheterna av att konditorierna efter kl. 3 e. m. ej ägde rätt utlämna varor annat än till förtäring på stället, vore, enligt förbundets mening, av oväsentlig betydelse.

Sveriges bageriidkareförening anser konditoriernas middagshandel på söndagarna överhuvudtaget så skadlig för bagerierna, att föreningen ur synpunkten

av likheten inför lagen icke ansåge sig kunna lämna den opåtalad. Föreningen föreslår i enlighet härmed, att öppethållande av handelsbod för försäljning av sådana varor, som uppräknades i 1 § andra stycket av butikstängningslagen, å sön- och helgdag endast skulle få medgivas mellan kl. 7 och 10 f. m.

Stockholms specerihandlareförening har ej funnit skäl att frångå sin tidigare uttalade mening, att all söndagshandel med livsmedel, då det ej gällde förtäring på stället (servering), borde vara förbjuden med undantag för försäljning av mjölk, bröd och konditorivaror, vilka varor borde få försälas på sön- och helgdag till kl. 10 f. m.

Svenska handelsarbetareförbundet håller före, att den omständigheten, att konditorivaror försäls å i lag förbjuden tid, ej utgjorde något kriterium på något verkligt behov av en utsträckning av den tid, varunder sådana varor finge försälas. De goda verkningar lagen medfört vore så stora, att de uppvägede eventuella olägenheter.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet finner den tid, som nu är medgiven för dylik affärsrörelse, vara alldeles tillräcklig.

Kvinnliga kontorist- och expeditföreningen i Stockholm påpekar, att ett eventuellt tillstånd att idka handel å sön- och helgdag »under högst 5 timmar å tid efter klockan 1 eftermiddagen» skulle medföra ökad arbetstid för en stor personal, som nu vore fri efter kl. 3 e. m. Icke blott konditorier med servering, där personalen ändå vore upptagen, skulle nämligen härvid komma ifråga, utan även alla blomsteraffärer och frukthandlare skulle drabbas därav.

Kontors- och handelsanställdas förening i Stockholm erinrar om nödvändigheten att till rimliga proportioner begränsa de affärsanställdas arbetstid. Om en förändring av bestämmelserna gäve anledning till att än flera affärsinnehavare skulle reflektera på att kombinera sin rörelse med servering och försäljning av konditorivaror, skulle detta faktiskt komma att innebära, att många affärsanställda skulle få lov att räkna med en ännu längre arbetstid pr vecka än vad nu vore fallet. Föreningen ansåge icke de skäl, herr Norsell förebragt, vara av sådan beskaffenhet, att de gäve anledning till den ändring av butikstängningslagen, som i motionen föreslagits. Skulle ändring av butikstängningslagen komma ifråga, syntes det föreningen vara mera motiverat att företaga vissa ytterligare begränsningar av tiden för affärernas öppethållande och speciellt beträffande den försäljning å söndagsmiddagarna, som lagen nu medgäve.

Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund anser, att allmänhetens lojala behov att inköpa sådana varor, som motionen åsyftade, med nuvarande lagbestämmelser vore väl tillgodosett, samt att ett utsträckande av tiden skulle medföra, att den personal, som vore anställd vid försäljning av konditori- eller därmed jämförliga varor, vilka icke förtärdes på stället, skulle få sin redan nu långt tilltagna arbetstid ytterligare förlängd.

Stockholms bageriindustriförening slutligen instämmer i motionärens mening, att »bibe hållandet av nu gällande bestämmelser endast bidrager att alstra missaktning för gällande lag» samt hemställer om sådan ändring i butikstängningslagen, att den av motionären föreslagna utsträckta rätten till försäljning endast måtte omfatta sådana butiker, vilka till avsalu förde varor, som av konditorier och kaféer tillhandahölles.

Såsom framgår av de ovan refererade yttrandena hava alla de hörda sammanslutningarna utom Stockholms bageriindustriförening helt avstyrkt motionen, och hava tre av dessa sammanslutningar till och med ifrågasatt borttagande av den nu förefintliga möjligheten att erhålla medgivande till öppethållande

sön- och helgdagar under två timmar å tid efter kl. 1 e. m. De synpunkter, som därvid framförts, synas styrelsen vara värda beaktande.

Framhållas må sålunda, att det i motionen framställda yrkandet om lagändring uteslutande motiverats med hänsyn till försäljningen av konditorivaror, choklad och konfektyrer, vilka varor det näppeligen kan anses nödvändigt för allmänheten att äga tillgång till i större utsträckning än nu gällande lagstiftning medgiver. Vidare bör givetvis vederbörlig hänsyn tagas såväl till personalens intresse att icke få sin arbetstid å sön- och helgdagar utökad utöver vad nu är fallet som ock till de befogade intressena hos konkurrerande affärsinnehavare, vilka enligt butikstängningslagen icke äro berättigade att över huvud taget hålla öppet å sön- eller helgdag. För egen del anser sig socialstyrelsen även böra påpeka, att det till synes förnämsta syftet med motionen, eller att undanröja en anledning till straffbara förseelser, endast till mindre del skulle tillgodoses genom bifall till motionen.

Det av motionären klandrade förhållandet skulle nämligen, även om motionen godtoges av riksdagen, komma att fortfarande äga bestånd efter kl. 6 e. m. å sön- och helgdagar samt dessutom, i antagligen icke obetydlig utsträckning, efter den ordinarie stängningstiden å söckendagar. Påpekas må också, att ett likartat, på sätt och vis till lagöverträdelser inbjudande förhållande förekommer även i andra än konditoributiker, nämligen i bodar, där förutom sådana varor, som avses i lagens 2 § andra stycket, säljes jämväl annat, exempelvis specerivaror. Å sådana tider, då boden enligt lagen får hållas öppen allenast för försäljning av varor av det förra slaget, lär det nämligen ej kunna förväntas, att andra varor skola vara alldeles oåtkomliga för kunderna.

För det fall att en person i ett konditori efter kl. 3 e. m. å en söndag beställer varor under uppgift, att han ämnar förtära dem å platsen, men sedermera, när han fått dem, avlägsnar sig medtagande varorna, anser motionären, att innehavaren av konditoriet enligt den nu gällande lagen i ämnet skulle bli förfallen till böter. Styrelsen kan ej dela motionärens nu antydda mening. En dylik lagtillämpning lär nämligen ej kunna anses motiverad under annan förutsättning, än att det av omständigheterna vid försäljningen — oaktat köparens däremot stridande förklaring — skäligen måst anses framgå, att köparen haft för avsikt att medtaga de inköpta varorna. Enligt styrelsens mening föreligga sålunda ej för närvarande tillfyllestgörande skäl för en ändring av butikstängningslagen i det hänseende, som åsyftas uti förevarande motion.

I detta ärendes handläggning hava, förutom undertecknade, deltagit byråcheferna Bergsten och Fürst.

Gunnar Huss.

A. Molin.